

ממדרן רבינו הגאון רבי יצחק זילברשטיין שליט"א

פרשת ויגש תשפ"ד

• תורת חמד | מענייני הפרשה •

ונאמר אל אדוני לא יוכל הנער לעזוב את אביו ועוזב את אביו ומת (בראשית מד, כב). נשאלתי מאחד ששלושה מאחיו נהרגו כל א' בפנ"ע בתאונת דרכים, האם האח הרביעי יחוש וימנע מלנסוע בדרכים. והנה רש"י כאן פירש: 'ועזב את אביו ומת. אם יעזוב את אביו דואגים אנו שמא ימות בדרך, שהרי אמו בדרך מתה'. ומבואר דכיון דאמו מתה בדרך לכן דאגו שגם הבן ימות, דהוי חזקה מסויימת ויש לחוש לה. ואכן מו"ח מרן הגרי"ש אלישיב זצוק"ל השיב דיש חשש בדבר, וגם גיסי מרן הגר"ח קניבסקי זצוק"ל השיב (דעת נוטה בראשית ח"ב עמ' ערה) דיתכן דמי שאביו או אמו מתו בתאונת דרכים עליו להיזהר מלנסוע ברכב, או להיזהר בשאר דברים שמתו בהם הוריו. אמנם יעויין במושג זקנים דמבואר מדבריו החשש היה שהאחים כולם הוחזקו יחדיו שבכל פעם שהלכו כולם קרה עמהם אסון, ולכן בתרי זימני הוי חזקה וחשש לשלוח את כולם יחדיו עם בנימין. משא"כ כאן שכל אח נהרג כשהלך בעצמו יחידי אולי אין ראייה. [וע"ע תורת משה להחת"ס דמשמע שהחזקה היתה מצד המשפחה עצמה]. ולמעשה כשיש צורך לנסוע, יאמר תפילת הדרך בכוונה ויעסוק בתורה כל זמן נסיעתו (עי' עירובין דף נד ע"א), ואם יכול יקח עמו תפילין שישמרוהו מהמזיקין (עי' משנ"ב סימן שח ס"ק כד), ואם שלש אלה יעשה יבטח לבו שהש"ת ישמרהו.

וישלח את אחיו וילכו ויאמר אליהם אל תרגזו בדרך (שם מה, כד). וכתב בעל הטורים: 'יש מפרשים אל תסמכו עלי לומר אחינו גדול הארץ, לעשות עוול לשום אדם, אלא אל תרגזו לשום אדם בדרך, לילך על שדה זרועה (עי' סוטה לג, ב וב"ק פא, א)'. וצ"ב מדוע יחשוד יוסף באחיו שיעשו עוולה שכזו, וכי ס"ד דכיון שהם אחים של יוסף גדול הארץ הם יגולו וילכו בשדה זרועה. ואפשר לתרץ דחשש יוסף דלאחר שהתבשרו בבשרות 'עוד יוסף חי' ירצו בכל כוחם לבשר זאת ליעקב, והוי בגדר רץ לצורך פיקו"נ והזיק בדרך שהוא פטור (עי' ערוך השולחן (חו"מ סי' שעח סי"ט) דהרץ לצורך פיקו"נ לא גרע מהרץ בער"ש ביה"ש דפטור]. עוד י"ל דכיון שהם אחיו של מלך, ולמלך מותר לפרוץ דרך בשדה אחר וכמו שאחז"ל (ב"ק דף ס ע"ב) דמלך פורץ לעשות לו דרך ואין מוחין בידו, לכן הזהירם שלא יעלה על דעתם כן, ואל ירגזו אחרים בדרך.

ויגידו לו לאמר עוד יוסף חי וכי הוא מושל בכל ארץ מצרים ויפג לבו כי לא האמין להם וגו'... ותחי רוח יעקב אביהם (בראשית שם, כו-כו). הנה בספר הישר כתב שהאחים פחדו לבשר ליעקב בפתע פתאום שיוסף חי, ושלחו את שרף בת אשר שתגן לפניו עם כינור עוד יוסף חי וכו'. וצ"ע איך היה מותר ליעקב לשמוע את הזמר של שרף בת אשר, הרי קול באשה ערווה [וגיסי מרן הגר"ח קניבסקי זצוק"ל הביא בשם החזו"א (דעת נוטה ח"א עמ' ריח) דאע"פ שייחוד אינו נוהג באחותו מ"מ קול באשה ערווה נוהג, ולכאורה כ"ש בנכדתו], ולפי החשבון המבואר בספיה"י שם היא היתה גדולה ולא קטנה. ויתכן ליישב שלא היה זה 'שירה' ממש אלא דיברה דיבור רגיל רק הוציאה המילים והטעימה אותם בנעימה מיוחדת וכל כה"ג במקום דאין חשש הרהור עבירה שרי, וזה מדוייק בלשון הספר הישר 'ותיטב הכינור ותנגן ותאמר בנועם דבריה יוסף חי'. ואמנם בשו"ע (או"ח סימן רפב ס"ג) קי"ל דהכל עולים למנין שבעה ואפי' אשה וכו' אבל אמרו חכמים אשה לא תקרא בציבור מפני כבוד הציבור, ולכאורה תיפוק ליה שלא תקרא בציבור מפני שע"י הטעמים יש כאן קול באשה בערוה, והיה מקום להוכיח כדברינו. אולם מו"ח מרן הגרי"ש אלישיב זצ"ל ביאר (כמובא בספר נשמת אברהם ח"ה עמוד עו) דאפשר דאיירי שכולם בני משפחה אחת או שמוציאה המילים כדבעי אך בלי ניגון הטעמים. ובעיקר הקושיא י"ל עוד באופ"א דהיה זה לצורך פיקו"נ וכמבואר ברמב"ן בשם ספרי הרפואות שבבוא השמחה פתאום עלול להפסק תנועת הלב והנשימה, כי לא יסבלו זה הקנים וחלושי הכח, ואולי ע"י הניגון והשירה מיעטו הסכנה, ולכן לא היה בזה איסור.

• ווי העמודים וחשוקיהם •

שאלה משולחנו של מרן שליט"א

האם מותר לעלות ולנסוע באוטובוסים דחוסים

שאלה. בשעות הבוקר מצוי מאד שנוסעים בחורים רבים ליישובות, וכן תלמידות רבות לסמינר, וחברות התחבורה הציבורית לא מספקות מספיק אוטובוסים והמצב הוא שגברים ונשים נוסעים במצב דחוס מאד, ואכ"מ לפרט את הבעיות של צניעות הנגרמות כתוצאה מכך. שוחחנו עם כמה עסקנים שאמרו כי קודם שמבקשים מהציבור לעלות גברים מקדימה ונשים מאחורה, יש לפטור את הבעיה של הדחוס העצום השורר באוטובוסים. כמובן שהפתרון הוא ע"י הוספת אוטובוסים בשעות העומס, או לחילופין סידור הסעות מיוחדות לתלמידים ולתלמידות. אולם עד שהדבר יסודר, רצינו לשמוע ממרן שליט"א מה דעת התורה הקדושה בנידון, והאם מותר בכלל לנסוע באוטובוס במצב כזה.

תשובה. בב"י (יו"ד סימן קצה) כתב שדעת הרמב"ם שנגיעת נדה אסורה מן התורה ולוקה, ודעת הרמב"ן שאינו אסור אלא מדרבנן, והש"ך (יו"ד סימן קצה סק"כ) חולק וסובר שגם לשיטת הרמב"ם אין האיסור אלא דרך חיבה ותאוה אבל נגיעה בעלמא אסור רק מדרבנן. ובשו"ת אגרות משה (אבהע"ז ח"ב סימן יד) סובר שנגיעה בלי כוונה שלא לשם תאוה וחיבה אין גם איסור דרבנן, ולכן התיר לנסוע לעבודה באוטובוס צפוף, אף שלא ימנע שתהיה נגיעה בין אנשים לנשים.

אמנם יעו"ש שדבריו אמורים בזמנו, כאשר אנשים נשואים נסעו לעבודה וכל הנושא של נשים כאב להם, וגם הרהור לא היה להם, והנסיעה היתה למרחקים שאי אפשר ללכת ברגל, ויעו"ש בתשובה שבעל האגרות משה בקדושתו, כלל לא הבין שיכול להיות מצב שאדם יהיה לו הרהור מזה, והרי הרמב"ם כתב (פכ"ב מהל' איסורי ביאה הכ"א) שאין הרהור מגיע אלא מלב פנוי מתורה, ואיך יתכן שלבו יהיה פנוי מתורה, ויתעסק עם דברי הבל אלו.

אולם כהיום בזמן הזה ידוע המצב הקשה, שעיקר הדחיפות הם בשעות הבוקר או הצהריים בשעות שנוסעים בחורים יקרים מאד ליישובות או בדרך חזרתם, ובגלל גילם הצעיר וגם היצר הבווער בקרבם כאש, לא ימנע מחשש הרהור בעת כזו, ולכן צריך לדעת ולהזהיר שאם יש צפיפות באוטובוס ואי אפשר לנסוע בהפרדה כהלכה, הרי שגם לשיטת האגרות משה אסור לעלות לאוטובוס כזה, לא לאנשים ולא לנשים, כאשר לא ימנע מנגיעות, ואיך אפשר להתחיל את היום ולהצליח בלימוד, כאשר הנסיעה היא שלא בקדושה. ובד"כ המרחק אינו כ"כ גדול, וזה בבחינת איכא דרכא אחרינא שהרי אפשר ללכת ברגל.

ובנוסף יש לזכור שזה מסוכן גם לכלל ישראל, כי ענייני קדושה מוריד את השמירה מהכלל ועל זה נאמר 'כי ה' אלוך מתהלך בקרב מחנך להצילך ולתת אויבך לפניך והיה מחנך קדוש, ולא יראה בך ערות דבר ושב מאחריך'. וגם זה סכנה לאדם פרטי וכמבואר במדרש (שמות רבה טז, ב) שזה מביא מיתה, ועל זה נאמר 'ורבים חללים הפילה'. וכעת שאנו מוקפים בשונאי ישראל רבים, ורק השמירה המיוחדת שיש לנו מהקב"ה מחזיקה אותנו כאן בא"י, ואם הקב"ה יסיר את השמירה לרגע אחד, ח"ו מה שיכול לקרות.

וב"ה ברוב המקומות נשמרים גרדי הצניעות, אבל לפעמים המצב באוטובוסים חמור מאד שיש ערבוניה, וזה עצת היצר הרע, שאינו יכול לסבול שילדינו נוסעים בקדושה וטהרה ללימודיהם, ומעשה שטן הצליח שדווקא בשעות אלו לא יהיה תגבור, ויסעו בצפיפות כדי להכשילם באיסור, וזה סכנה גדולה לרוחניות של הנוסעים, וזה גם מסכן את השמירה על כלל ישראל. וכל מי שיראה ה' נוגע לליבו, מצוה עליו לעשות הכל להגביר את תדירות האוטובוסים, או שהיישובות והסמינרים ישתדלו לסדר אוטובוס מיוחד, ואף שגם לזה היצר הרע מערים קשיים, מכל מקום יש להתגבר עליו ולסדר אוטובוס פרטי, וההורים ימנעו את העלות מכספי מעשר, כי זה מעיקרי הדת שהבנים והבנות יגיעו ללימודם בקדושה, ומזה שאנו רואים כמה היצר מערים קשיים, כך אפשר להבין כמה זה חשוב.

ובזכות השמירה על גרדי הצניעות, נזכה לשמירה מעולה מהקב"ה ושומר ישראל ישמור שארית ישראל, ונזכה לגאולה השלימה במהרה בימינו.

- **בליל** שישי פרשת וישב, נשאל רבינו מיהודי קרוב משפחה של אחד החטופים, מה ניתן להתחזק בעת הזו, ובפרט לאור החשש לשלומם של החטופים, ולאור הפחד שמא המחבלים יבירחו אותם לארצות אויב (איראן, תימן וכו'), ואז ע"פ דרך הטבע כמעט לא יהיה שייך לחלצם. רבינו השיב עפ"ד הספה"ק **'צורו המור'** (בפרשת וישב, בראשית לח, לו) הכותב דברים נפלאים בביאור הפוסקים, שבכיוונו של יעקב אבינו ע"ה על יוסף הועיל **שלא הולכינהו לאיי הים**, ובכך נשאר קרוב במצרים ויצא בסוף מאפילה לאורה, שהרי שערי דמעות לא ננעלו, יע"ש בדברות קדשו. וכך מוטל על כלל ישראל להרבות בתפילה ותחנונים **מתוך דמעות רבות**, ושערי דמעות לא ננעלו, ונזכה עי"ז לישועה בקרב.

- **מעשה** מופלא פורסם על רבינו בימי החנוכה, כאשר בשנה אחת בעת נסע מרכבו מרמת אלחנן לרמת חן להדלקת נרות חנוכה, הבחין בבני משפחה העומדים בצד הדרך, ומשהבין כי הם מדליקים נרות חנוכה ביקש לעצור את הרכב וירד עמם, ושורר עמם שירי חנוכה במשך דקות ארוכות, כשלאחר מכן דיבר עמם ארוכות בדברי תורה והלכה מענייני החנוכה, והמדובר היה במשפחה דתית-מסורתית, אשר היו נרגשים מביקור הפתע של גדול הדור, כשלסיום הרעיון עליהם מברכותיו באהבה. כשבמהמשך ביאר רבינו שאין דבר גדול מאשר לחזק בני משפחה אשר מי יודע מה מצבם הרוחני, ויתכן ובזכות ביקור זה ימשיכו בניהם הלאה בשמירת תומ"צ, ושווה להתעכב בהדלקת נ"ח בשביל פיק"נ רוחני!

- **בדרשתו** של רבינו בשב"ק פרשת מקץ, התייחס רבינו לאותם הטוענים מדוע בני הישיבות אינם מתגיירים לצבא או לכה"פ מבקרים פצועים וכו', בדבריו הקדים ואמר שהרי תורה מגנא ומצלא ואנחנו המגינים האמיתיים, וציטט את דברי הבעל הטורים (דברים א, ג): 'ארבעים אלף בישראל, לומר אם יהיה תלמיד חכם בין ארבעים אלף אין צריכין לא רומח ולא מגן, כי תלמיד חכם מנגן עליהם מאווייהם'. והמשיל רבינו משל, לפרופסור אלווין רדקובסקי ז"ל אשר התגורר ברמת חן, והיה יהודי שומר תורה ומצוות, ומפתחיה של הצוללת הגרעינית הראשונה והיה פיזיקאי ומומחה בכיר להנדסה גרעינית, ולו ציווי שיבוא אליו אדם ויאמר לו בעת מלחמה מדוע אינך מתגייר לצבא ולסייע בשדה הקרב. הלא נשיב לו: 'שוטה שכמותך, הוא בחכמתו מסייע למדינה כולה, ובפיתוחיה הוא מונע אימים ומפגעים על החיילים הנמצאים במשימות השונות בשדה הקרב. ואם יעזוב את הכל וילך לצבא, הרי שיכניס את כולם לסכנה גדולה עוד יותר'. ועל אחת כמה וכמה בני הישיבות השוקדים על תלמודם, הרי גורמים שלא יצטרכו לא טנק ולא מטוס קרב, לא רומח ולא מגן, ואם יעזבו את הלימוד וילכו לבקר חולים הרי יסכנו את כולם פי כמה וכמה, ובעצם מה שהם לומדים הם מקיימים את הביקור חולים הכי גדול שיש, בדרך שלהם, שהם מוסיפים זכויות שלא יהיו עוד חולים בעם ישראל.

- **רבינו** עמד על כך, כי בעיניו זה נס גלוי שבני הישיבות ואברכי הכוללים ממשיכים ושוקדים על תלמודם בלי הפרעות גם בימים אלו, ולא מגייסים אותנו לצבא בכפייה (כאשר היה בדרות הקודמים ברוסיה ובשאר ארצות), וזאת למרות השנאה העזה שיש מצידורים אחרים כלפינו, וניכר בזה אמיתות התורה, כי הקב"ה קבע בעולמו ש'אם לא בריתי יומם ולילה - חוקות שמים וארץ לא שמת', כי אם העולם יהיה רגע אחד בלי תורה העולם ייחרב וכומו שכתב בנפש החיים, ולכן הקב"ה שולח את האפשרות שבכל מצב עולם התורה לא יפסיק ולא ימטע ולו במשהו, מעסק התורה הקדושה.

- **כמו כן**, בליל שבת קודש בסוף שיעורו, התבטא רבינו בביטוי נדיר ואמר: "אנחנו זקוקים להרבה מאד רחמי שמים, שלא יהרגו חיילים, והשבויים ישובו לשלום במהרה, אבל אני בטוח שהישועה תבוא במהרה. מניין לזי? ליבי אומר לי כך, היות ואני רואה ושומע שבחורי הישיבות שוקדים ויגיעים בתלמודם עם כל הברע"ן, ומוסיפים ומתחזקים ככל יכולתם בתורה הקדושה, הרי שבלי ספק בזכות התורה ולומדיה יציל העולם", סיים רבינו את דבריו המחזקים והמעודדים.

אחורה נא חידה

איך יתכן שאדם ימצא מציאה, וכאשר יבוא בעליה ויתן עליה סימנים, ישמה המוצא, כיון שהדבר יחשב עבורו לרווח?

(התשובה לחידה, א"ה בשבוע הבא, החידות באדיבות ידידינו הרב ארז חזני שליט"א)

תשובה לחידה משבוע שעבר: איך יתכן שיהיה אדם נאמן על דבר מסוים, אולם כאשר יש עד כשר המסייע, לא יהיה נאמן?

תשובה. בגמרא בגיטין (דף סד ע"ב) מובא דעת רב המנונא הסובר שאשה שאמרה לבעלה גרשתי - נאמנת. והטעם הוא דחזקה אין אישה מעיזה פניה בפני בעלה. והני מילי היכא דליכא עד דקא מסייע לה, אבל היכא דאיקא עד דקא מסייע ליה מעיזה ומעיזה. והיינו, דכאשר יבוא אדם נוסף ויעיד כדברי האישה שגירשה בעלה, כעת יהיה לה את האומץ והעזות לטעון כנגד בעלה שגירשה, ולכן אין החזקה קיימת במקרה כזה. וכן נפסק בשו"ע (אה"ע סימן י"ז ס"ב).

לקבלת העלון, פסקי הלכה, ועדכונים מדרן שליט"א, ניתן להרשם במייל a0527642209@gmail.com, ובפלאפון ה"ל, או בכתובת מייל 3126877@gmail.com ובפלאפון 0533126877.

טען שקידש את בתו הקטנה כדי לסחוט כסף מגרושתו

שאלה. מעשה באיש בלעיל שסיפר בבית הדין שקידש את בתו הקטנה, ולכן היא אשת איש לכל דבר, ואינו מוכן לגלות את שם החתן. ומאחר והוא נוסע למרחקים, הוא אומר זאת כדי שלא יכשלו בה ח"ו בהעדרו. ההנחה היא שעשה זאת כדי להפעיל לחץ על אשתו, עמה הוא מסוכסך זמן רב, והיא מחזיקה בילדים. נשאלה השאלה האם יש לחוש לדבריו ולאסור את הבת על כל העולם כדין אשת איש.

תשובה. שאלה זו הסעירה את כל עולם התורה בשעתו, ודנו בה כל גדולי הפוסקים והעלו סברות רבות להיתר ולאיסור, ואין כאן המקום לדון בזה הלכה ולמעשה. אמנם באנו לדון מצד סברא אחת שדן בה הגאון רבי אליהו פסח ראמיניק (ראש ישיבת אוהבי תורה פאר רקווי, הו"ד בקובץ התורני דברי משפט שע"י מוסדות שירת דבורה תש"ס עמ' מח) והוא, שאין אדם משיים עצמו רשע, ובנידונו כשהאבא טוען שהוא קידש את בתו הוא משיים עצמו רשע מכם: טעמים:

א. אם אמת הדבר שהוא קידש את בתו כדי לסחוט כסף הרי שיש בדבר חילול ה' גדול מאוד להשתמש בסמכות שנתנה התורה לקדש את בתו כדי לסחוט כסף, ואם לא תוותר לו על הכסף תשב בתו עוגנה כל ימיה. **ב.** עבר על 'לא תנוו איש את עמיתו', שאין לתאר את גודל הצער והבושה שגרם לאשתו ובתו. **ג.** מבואר במסכת סנהדרין (דף עו ע"א), שהמשיא את בתו הקטנה לזקן עובר בלאו דלא תחלל את בתך להזנותה, כי גורם לה לינות, וכ"כ אם משיא אותה לאיש בעילום שם, ואינה נוהגת עמו באישות, שהדבר גרום לה לינות. **ד.** מבואר במסכת קידושין (דף מא ע"א) שאין לקדש בתו קטנה עד שתגדל ותאמר בפלוגי אני רוצה. ואם כן, כיון שהאבא טוען שעשה מעשה של רשעות אין להאמינו משום 'שאיין אדם משיים עצמו רשע'.

ויש להעיר על כך מדברי היש"ש בב"ק (פ"ח סימן כג, הו"ד במג"א סימן רעח) שכתב, שאם אדם הכה את חברו בשבת והוציא ממנו דם, וטוען שהוא התכוון לכך, [וממילא יש כאן מלאכה הצריכה לגופה], הוא נאמן, ולא אמרינן שאין אדם משיים עצמו רשע, לומר שמחלל השבת, מכיון שבנדון זה כבר נעשה רשע בזה שהכה את חברו, ואתרע חזקת כשרותו, יע"ש.

כמו כן יעויין בכנה"ג (חו"מ סימן לד אות סג) בשם ר' משה מלמד, שכשיש הוכחה לדבריו, יש אומרים שאדם משיים עצמו רשע. וכן מבואר בחכם צבי (סימן ג), שאם עבר לפנינו על שום איסור, שוב נאמן לומר שעבר על איסור חמור יותר. ויעויין בשו"ת ברית אברהם (אה"ע סימן יג) מה שדן בדברי החכם צבי, ועכ"פ העלה שם דאע"פ שהחשוד על איסור קל אינו חשוד על איסור חמור, מ"מ אם מוחזק שעבר על איסור קל נאמן לומר שעבר על איסור חמור יותר. [ויעויין גם בשדי חמד (פאת השדה כללים מערכת א אות קכג) שהביא חולקים שס"ל שגם בזה אמרינן שהחשוד על דבר קל אינו חשוד על דבר חמור יותר].

ואם כן בנידונו שאף אם אין האמת כטענתו, הרי בכל מקרה הוא רשע כיון שהוא מחלל שם שמים בפרהסיא, ומצער את אשתו צער רב, ואם כן כנה"ג אמרינן שאין אדם משיים עצמו רשע'.

והנה מצינו שנחלקו הראשונים באדם הטוען שקידש את בתו בעבירה לממזר האם הוא נאמן או לא, דהרמב"ן והרשב"א (קידושין דף סד ע"א) כתבו שאינו נאמן, ומאיך בחידושי הריטב"א (שם) כתב דאדם נאמן לומר שקידש את בתו לממזר למרות שיש בזה איסור, יע"ש. וע"ע בשלטי גיבורים (סוף קידושין) ובמאירי בקידושין (דף עה), ובחזו"א (אה"ע סימן מט סק"ג) כתב שאדם נאמן לומר שקידש את בתו לממזר כיון שזה כלול כמה שהאמינה התורה לאבא בפסוק 'את בתי נתתי לאיש הזה', וא"כ כיון שאדם נאמן לומר שקידש את בתו למרות שיש בזה עבירה, לכאורה ה"ה שנאמן בנ"ד למרות שיש בזה כמה עבירות.

ולפי"ז בנידונו, אף אם נאמר דאם לא נאמינו אינו רשע, בכל מקרה יתכן שלא אמרינן שאין אדם משיים עצמו רשע, כיון שיתכן שהתורה נתנה לו נאמנות לומר שקידש את בתו אפי' אם יש בזה איסור. וראה בשו"ת משנה הלכות (חי"ד סימן ו) מה שהאריך בכ"ז לענין הלכה למעשה שאין להתיר את הבת.

ניתן להאזין להקלטות ופסקי הלכה המתעדכנים מדי יום מדרן רבינו שליט"א, וכן שיעור יומי בהלכות שבת ועוד, בקו 'שית יצחק', 052-380-9348 או 04-376-0582

מדי ערש"ק יעדכן בקו האם ישנה מדרן שליט"א בשבת הקרובה ברמת אלחנן

לע"נ הרב אביגדור פורגס בן ר' יום טוב ליפמן זצ"ל